

Srđan MILOJEVIĆ

Grupa Big Star je tokom svog kratkog prvobitnog postojanja snimila samo tri albuma, koji su, sticajem okolnosti, loše prolazili kod publike, što im, ipak, nimalo nije zasmetalo da kasnije postanu neki od kamena temeljaca po kojima će mnogobrojne mnogo poznatije grupe stvoriti sopstvenu filozofiju i mistiku pop-pesme. Mnogi muzički kritičari, koji su od samog početka bili mnogo svesniji vrednosti i značaja ove grupe nego što ih je bila svesna publika, smatraju Big Star "nedostajućom karikom" u velikom lancu koji vodi od Bitlsa, preko Byrdsa, do R.E.M.-a.

Ovakva tvrdnja ne bi mogla da se održi da iza nje ne stoje tri izvanredne ploče. Prva u tom nizu je *#1 Record*, snimljena 1972, kao i preostale dve — u Memfisu, rodnom mestu mnogobrojnih "američkih" muzičkih žanrova, kao što su soul, bluz, i tako dalje. Ovakva sredina nije delovala obećavajuće, posebno ako se uzme u obzir tradicionalnost tih muzičkih formi, za kreiranje anglofilskeg pop-zvuka koji prožima ovu ploču. Čak je i sama Engleska u to vreme bila "prerasla" pop-muziku kakva je vladala nekoliko godina ranije. Međutim, članove Big Stara: Krisa Bela, Endi Hamela, Džodi Stivensa i Aleksa Čiltona, koji je pre učešća u ovoj grupi imao velikog uspeha sa tinejdžerskom soul-atrakcijom The Box Tops, upravo je povezivala ljubav prema Bitlsima, Kinksima, The Who i Byrdsima, kao i prema krajnje iskrenim i jednostavnim osećanjima iskazanim kroz pop-pesmu, kada su odlučili da snime ovu ploču. "Feel" je pesma koja otvara album i koja na najbolji način sumira i definiše ono što će posle Big Stara postati poznato kao podžanr pop-muzike nazvan pauer (power) pop: savršene melodije, višeglasno pevanje, tračak hard roka, zvečeće gitare, tinejdžerska iskrenost, kristalna produkcija — jednom rečju, *moćna* pop-muzika. Ovu pesmu potpi-

suje Kris Bel, osnivač grupe, muzičar s nepogrešivim pop-instinktom, koji dolazi do izražaja i u pesmi "In The Street", još jednoj "tinejdžerskoj" narativnoj pesmi, koja govori o svim bitnim stvarima u životu: o gluvarenju, kolima, i tako dalje. Drugi kompozitor u grupi, Aleks Čilton, napisao je dve predivne balade koje slede: "The Balad Of El Goodoo" i "Thirteen". Prva govori o adolescentskoj nepokolebljivosti i nonkomfortizmu, dok druga pripoveda o prvim izlascima, o sukobima sa roditeljima i o moći rokenrola. Ovako prepričane, tekstualne teme ovih pesama deluju pomalo infantilno i nezrelo, ali samo dok se ne čuje muzika koja daje patos čak i najbanalnijim stihovima ("Ain't no one gonna turn me 'round" iz "The Balad Of El Goodoo" i "Would you be an outlaw for my love" iz "Thirteen"), kao i nepatvorena iskrenost koja izvire iz svake note. "Don't Lie To Me" pokazuje da Big Star nisu samo voleli britansku muziku šezdesetih, već da su bili i u "dosluhu" sa tada popularnim glam-i hard-rokom koji su dolazili sa druge strane Atlantika. Par ljubavnih pesama Aleksa Čiltona ("When My Baby's Beside Me" i "Give Me Another Chance") i par spiritualnih Krisa Bela ("My Life Is Right" o pronalaženju vere i "Try Again" kao vodič onima koji još nisu pronašli svetlost) upotpunuju sliku koju nam pruža ova izvanredna ploča, na kojoj nema nijedne suvišne note niti suvišnih emocija, čime se retko koji album iz ovog perioda rokenrola može pohvaliti.

Iako su na prvi pogled Bel i Čilton izgledali kao neraskidiv dvojac, poput onog koji su činili Lenon i Makartni, nije im uspelo da zajednički prođu ni prvu krizu u postojanju grupe (loša, gotovo nikakva distribucija komercijalno je sahranila ploču, iako je ona dobila izvanredne kritike koje su uglavnom favorizovale Čiltona u odnosu na Bela). Bel napušta gru-

pu koju je osnovao, da bi je sâm Čilton raspustio nekoliko meseci kasnije. Međutim, nakon povoljne reakcije na koncert specijalno održan na jednoj konvenciji rok-kritičara, sledeće godine Čilton ponovo okuplja Hamela i Stivensa i snimaju drugi album, pod naslovom **Radio City**, koji se pojavljuje 1974. godine. Ovo je, ako je to moguće, još veće remek-delo nego što je to bio **#1 Record**. Pesma "Oh My Soul" pokazuje da su ovi momci odrastali u svetskoj prestonici soula i fanka; Čilton se u ovoj kompoziciji pokazuje kao jedan od retko dobrih (čitaj: ekonomičnih) gitarista tog doba. "Life Is White" i "What's Goin' Ahn" nastavljaju tradiciju Čiltonovih balada sa prvog albuma. Sledi kompozicija basiste Hamela "Way Out West", kao i "Life Is White", obojena usnom harmonikom, koja se besprekorno uklapa u zvučnu sliku ove ploče. Kao što se pesma "Don't Lie To Me" na prvom albumu bavila jednom od negativnih emocija (ljubomorom), tako se na ovoj ploči Čilton razračunava sa "pravim" prijateljima i ostalim beskrupuloznicima u pesmi "You Get What You Deserve", citirajući, između ostalog, Džimija Hendriksa u gitarskom solu. "Mod Lang" predstavlja muzički predah na ploči, opušteni bugi za pripremanje terena pred ostatak ploče. "Back Of A Car", kao i "In The Street" sa prvenca, jeste omaž flertovanju na zadnjem sedištu auta, uz melodiju za koju bi većina modernih pop-bendova prodala dušu. Ništa, međutim, na ovom albumu ne može pripremiti slušaoca za pesmu "Daisy Glaze", "muzičku psihodramu", kako ju je nazvao sâm Čilton. Pesma počinje rezigniranošću, uzrokovanom raskidom veze, koja se se sasvim iznenadno pretvara u bes i aroganciju, da bi se krajem pesme ponovo pretvorila u melanholiju. Posle "She's A Mover", sledi jedna od najboljih i najkonciznijih pop-pesama u istoriji rokenrola, koja predstavlja i esenciju muzike sastava Big Star, i pauer-popa uopšte, u dva minuta i pedeset sekundi — "September Gurls". Jedan od ključeva za razumevanje ove pesme je i Čiltonova opsesija astrologijom ("December boys got it bad" — Čilton je rođen krajem decembra, dakle Jarac u horoskopu, dok su "September Gurls" iz naslova Device u horoskopu). Nemali uticaj na zvuk gitare u ovoj pesmi ima Rodžer Megvin, vođa grupe The Byrds, čiji zvuk "rikenbejker" gitare je Čilton oponašao u ovoj pesmi. Ovu pesmu su obradile i Bengls, želeći da ukažu počast jednom od najvećih stvaralaca pop-pesme — Aleksu Čiltonu. Al-

bum zatvaraju dve vinjete: "Morpha Too Small" i "I'm In Love With A Girl". Iako bi se možda moglo reći da ovoj ploči nedostaje ona efikasna kreativna frikcija koja je na prvom albumu vladala između Čiltona i Bela, ona svejedno predstavlja jedan od albuma koji su suštinski bitni za sagledavanje pop-muzike, kao i aršin prema kom se moraju odmeravati sva potonja ostvarenja u tom muzičkom žanru.

Ista sudbina je zadesila **Radio City** kao i **#1 Record** — indiferentnost sopstvene diskografske kompanije i ekstatična reakcija kritičara. Kao i u prethodnom slučaju, neko je morao da ode — ovog puta je to bio Endi Hamel, koji je bend napustio da bi se posvetio "stvarnom" životu. Od tad pa nadalje će bubnjar Džodi Stivens biti verni pratilac i potpora Aleksa Čiltona u potonjim avanturama ove grupe — a naredni album je zaista predstavljao avanturu u pravom smislu te reči. Dotučen lošim iskustvima sa prethodna dva albuma, lošim drogama i lošim interpersonalnim odnosima, Čilton snima jednu od najbeskompromisnijih, najdepresivnijih i najboljih ploča u istoriji rokenrola — album **Third / Sister Lovers** jeste duhovni sabrat ostvarenja kao što su **Berlin** Lu Rida, **Tonight's The Night** Nila Janga ili **Pink Moon** Nika Drejka. Kao i u slučaju tih ploča, Čilton dospeva na samo dno mentalnog ponora, pri tome dokumentujući stanja svesti u koja zapada. To je zvučna slika uma koji se jedva drži na okupu, koji zna da nema više šta da izgubi. Drugim rečima, jedna od onih ploča koje spasavaju živote. Ploču otvara numera "Kizza Me", brza numera posvećena Čiltonovoj tadašnjoj devojci, Lisi Oldridž njegovoj **femme fatale**, koja će svojim prisustvom inspirisati većinu pesama na ovoj ploči. U ovoj pesmi, kao i na ostatku albuma, Čiltonov vokal veoma podseća na ciničnog Rodžera Megvina. Sledi "Thank You Friends", jedna od dve numere aranžirane u stilu gospela (druga takva pesma je "Jesus Christ"), u kojoj se Čilton zahvaljuje svojim "prijateljima" i ostalim ljudima koji su odgovorni za njegov trenutni položaj. U kontekstu u kojem je nastao ovaj album, takva izjava dobija sasvim osobeno, duboko ironično značenje. U pesmi "Big Black Car" Aleks Čilton onostranim glasom peva: "Nothing can hurt me/ Nothing can touch me/ Why should I care?/ Driving's a gas/ It ain't gonna last", uz odgovarajuću, "pogrebnu" muzičku pratnju. Mnogi ovu umetničku sliku smatraju samo posledicom uzi-

manja prevelikih doza sedativa i/ili heroina, iako se nakon preslušavanja ove pesme javljaju još i mnogo zlokobnije asocijacije. "Jesus Christ" ispunjava sličnu ulogu na ovom albumu kao pesma "Jesus" na trećem albumu Velvet Andergrunda: grešnik priziva Isusa radi iskupljenja i ponovnog rođenja. Shodno tome, nju sledi obrada Lu Ridove pesme "Femme Fatale", u kojoj prateće vokale peva pomenuta Lisa. Ova obrada, kao i još par njih na ovom albumu, jasno nam pokazuje to da Aleksu Čiltonu kao interpretativnom umetniku retko ko može da konkuriše (izuzev, možda, Džefa Baklija), dok se sama pesma savršeno uklapa u kompletnu muzičku sliku ove ploče. Sledeća pesma, "O, Dana", govori o iskonskom problemu komunikacije između polova i o svemu onome što iz toga za Čiltona proizlazi ("I'd rather shoot a woman than a man..."). Nakon ove dolaze na red dve pesme koje čine srž kompletne ploče, kao i sâm njen zenit (ili, u ovom slučaju — ambis). To su "Holocaust" i "Kangaroo". Dok prva predstavlja muzički ekvivalent osećanja i mentalne slike ("You're a holocaust") koji nastaju nakon napuštanja od strane voljene osobe ("Everybody goes/ Leaving those who fall behind/ Everybody goes/ As far as they can/ They just don't care"), potonja predstavlja refleksiju o prirodi ljubavi i o razlozima koji su doveli do emocionalnog zblizavanja koje je prethodilo razlazu, uz divlje krike proizvedene na gitari. Nakon ovakvih *tour de force*-ova dolazi stišavanje strasti u raskošno orkestriranoj pesmi "Stroke It Noel". Džodi Stivens prilaže baladu "For You", koju transformišu predivni gudački aranžmani, kojima ova ploča i inače obiluje. Čilton se potom razračunava u pesmi "You Can't Have Me" sa svima onima koji bi da ga poseduju, bilo komercijalno (muzičkoj industriji koja ga iskorišćava još od dana The Box Topsa) ili emocionalno. Još par mirnih numera zatvara ploču, da bi nam u poslednjoj pesmi, "Take Care", Čilton poručio da se pričujemo dok nas napušta.

Ovo bolno remek-delo, kada je bilo snimljeno, nije prihvatila nijedna izdavačka kuća (između ostalog zbog namernog muzičkog "sabotiranja" Aleksa Čiltona kojim ploča obiluje). Album je par godina kasnije izašao u Velikoj Britaniji sa promenjenim redosledom pesama i na jednoj veoma opskurnoj etiketi. Sve ovo je doprinelo tome da ploča zadobije kulturni status, kao uostalom i sam bend. Godine 1992. pojavljuje

se definitivno izdanje ove ploče, sa navedenim rasporedom pesama sa bonus-snimcima koji samo potvrđuju genijalnost ploče: predivne obrade Net King Koulove pesme "Nature Boy", "Till The End Of The Day" Kinksa i "Whole Lotta Shakin Going On" Džeri Li Luisa, kao i muzički neozbiljna "Downs" i snolika "Dream Lover", koja na suptilan način po drugi put zatvara ploču. Nakon svega što se desilo sa projektom Big Star, Čilton raspušta grupu i posvećuje se solokarijeri, tokom koje će pokušati da se odmakne od muzičke slike koju je napravio u grupi Big Star.

Kompanija "Rykodisc" je 1992. obradovala mnogobrojne ljubitelje grupe Big Star kada je pored reizdanja albuma *Third/Sister Lovers* izdala i *Big Star Live* (koncertni album iz 1974. koji nije najreprezentativniji za priču o Big Star, ali je svejedno istorijski vredan dokumenat) i solo album Krisa Bela *I Am The Cosmos*. Nakon odlaska iz sopstvene grupe, Bel je nekoliko godina uporno pokušavao da pokrene solo-karijeru, što je naišlo na još manje interesovanja nego albumi grupe Big Star. Ostao je veoma blizak sa Čiltonom, čak je i učestvovao u stvaranju nekoliko pesama za album *Radio City*, ("Back Of A Car", "Way Out West" i "Oh My Soul"), ali razlozi koji su doveli do njihovog prvobitnog razmimoilaženja su ih ponovo odvojili. Za njegovog kratkog i tragičnog života (nekoliko pokušaja samoubistva, hronična depresija, gine u saobraćajnoj nesreći) uspeo je da izda samo jedan singl, *I Am the Cosmos / You And Your Sister*, koji je, možda čak predvidljivo, prošao nezapaženo. Pesma "I Am the Cosmos" predstavlja krajnje bolnu električnu baladu, vapaj ostavljene, izgubljene i rasplinute duše, dok "You And Your Sister" predstavlja muzičkog sabrata pesme "Thirteen" sa ploče #1 *Record*. Interesantan je podatak da u pesmi "You And Your Sister" prateće vokale peva Aleks Čilton, još jednom potvrđujući tezu da su njih dvojica bili na neki način sudbinski povezani. Na albumu *I Am The Cosmos* posle naslovne numere sledi spiritualna "Better Save Yourself", u kojoj duboko razočarani i povredeni Bel savetuje da treba pokušati spasiti sebe kroz pronalaženje vere. Po principu ove dve pesme je sekvenciran i čitav album: prvo dolazi neuspelo zaljublivanje, potom odbacivanje i razočaranost koji se pokušavaju zameniti takođe neupelimi pronalaženjem vere, nakon čega se ciklus ponavlja, čime je zapravo samo ocrtna putanja života samog

Krisa Bela. Pesma "Speed Of Sound" (sa svojim kalipso-ritmom u refrenu), "Get Away", "Make A Scene", i "I Got Kinda Lost" (hard-rok / bugi podvarijante različitog intenziteta) spadaju u prvu kategoriju, sa količinom bola koju ni sama forma ne može da sakrije. Pesme "Look Up" i "There Was A Light", predivne balade sa izvanrednim aranžmanima, spadaju u drugu, spiritualnu kategoriju koja je postojala u Kris Belovom univerzumu još od ploče **#1 Record**. U pesmi "Fight At The Table", opuštenom klavirskom bugiju, Kris Bel se glasom i komponovanjem najviše približio jednom od svojih idola, Polu Makartniju. "I Don't Know", predivna pop-numera, još jednom potcrtava Belovu notornu nesigurnost, koja u sledećoj pesmi, "Though I Know She Lies", koja od svih pesama jedina zvuči kao da je snimljena sredinom sedamdesetih (zbog saharinske produkcije karakteristične za to doba), prerasta u odlučnost da se još jednom pokuša približavanje drugoj osobi. S obzirom na vremenski period tokom kojeg je nastajao (pet, šest godina) ovaj album deluje začuđujuće koherentno (naročito u poređenju sa bilo kojim solo-albumom Aleksa Čiltona) i predstavlja više nego vredan epitaf jed-

nom od velikih nerealizovanih talenata u rokenrolu.

Možda iz praktičnih razloga (ponovno interesovanje za Big Star izazvano ovim "novim" izdanjima), ili u skladu sa sopstvenom idiosinkratičnom ličnošću, Aleks Čilton ponovo formira Big Star sa Džodi Stivensom i dvojicom istomišljenika, odnosno sledbenika iz pauer-pop benda Pouzisa iz Sijelta, Kenom Stringfelouom i Džonatanom Auerom. Ova postava će manje-više regularno održavati koncerte počevši od 1993. naovamo, iz kog vremena datira i živi album **Columbia: Live at Missouri University**. Prošle godine se pojavila i kolekcija alternativnih verzija i živih snimaka iz "zlatnog perioda" Big Stara pod imenom **Nobody Can Dance**, koja je vredna pomena, za razliku od apsurdne kompilacije **The Very Best Of...** (apsurdne zato jer su sve pesme izabrane sa prva dva albuma grupe koji se već od ranije zajedno mogu naći na jednom kompaktnom disku, oba u celini). Što se tiče daljeg života grupe, sve je moguće, jer je ključni čovek benda Aleks Čilton i dalje sasvim nepredvidljiva ličnost. Ono što zauvek ostaje jesu četiri izvanvremenske ploče koje sijaju kao velike zvezde na nebu popularne muzike.

DISKOGRAFIJA:

Big Star

#1 Record (1972)

Radio City (1974)

Third/Sister Lovers (1978)

Big Star Live (1992)

Columbia: Live at Missouri University (1993)

Nobody Can Dance (1999)

The Very Best Of Big Star (2000)

Chris Bell

I Am The Cosmos (1992)

Bootleg izdanja

Beale Street Green